

זכירת מעשה עמלק

1) דברים (כי תצא) – פרק כה, פסוקים יז-יט

יז זכור, את אשר עשה לך עמלק, בדרך, בצאתכם ממצרים. יח אשר קרד בדרך, ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה ענף ונגע; ולא ירא אלקים. יט והיה בהניח ד' אלקיך לך מכל איביך מסביב, בארץ אשר ד' אלקיך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק, מתחת השמים; לא תשכח.

2) רמב"ן (שם)

וכן במעשה מרים נצטוינו להודיעו לבנינו ולספר בו לדורות, ואע"פ שהיה ראוי גם להסתירו שלא לדבר בגנותן של צדיקים, אבל צוה הכתוב להודיעו ולגלותו כדי שתהא אזרת לשון הרע שומה בפה, מפני שהוא חטא גדול וגורם רעות רבות ובני אדם נכשלים בו תמיד, כמו שאמרו (ב"ב קסה א) והכל באבק לשון הרע:

3) רמב"ן (שם)

"זכור את אשר עשה לך עמלק" - כבר הזכרתי (לעיל כד ט) המדרש שדרשו בו בספרא (בחקותי פרשה א ג): יכול בלבד, כשהוא אומר "לא תשכח" הרי שכחת הלב אמורה, הא מה אני מקיים זכור? שתהא שונה בפיך. וכן בספרי (תצא קסו), "זכור את אשר עשה לך עמלק", בפה. "לא תשכח", בלב. ולא ידעתי מה היא הזכירה הזו בפה, אם לאמר שנקרא פרשת עמלק בציבור, ונמצינו למדין מן התורה "בשניה זכור" (מגילה כט א)¹, ויהיה סמך למקרא מגלה מן התורה. והנכון בעיני שהוא לומר שלא תשכח מה שעשה לנו עמלק עד שנמחה את שמו מתחת השמים, ונספר זה לבנינו ולדורותינו לומר להם כך עשה לנו הרשע, ולכך נצטוינו למחות את שמו.

4) מסכת מגילה דף ו.ו-ו

ואמר רבי יצחק מאי דכתיב "אל תתן ד' מאנני רשע זממו אל תפק זרמו סלה" (תהלים קמ, ט)? אמר יעקב לפני הקב"ה רבונו של עולם אל תתן לעשו הרשע תאות לבו, זממו אל תפק זו גרממיא של אדום שאלמלי הן יוצאין מחריבין כל העולם כולו.

5) רש"י (שם, דף ו:)

גרממיא - שם מלכות והיא מאדום:

6) הגהות יעב"ץ (שם)

נ"ב כמדומה ר"ל גרמניא, היא אשכנז שלנו.

7) מועדי הראי"ה – פורים, עמ' רמא-רמב (ר' משה צבי נרי' – מתורתן של הרב קוק זי"ע)

באחת משיחות הקודש הסביר הרב את תכנה של מצוות מחיית עמלק: כך שנינו בהלכות שבת: סתם מחיקה - קילקול הוא, ואין מחיקה נחשבת למלאכה אלא כשהוא מוחק על מנת לכתוב, כי רק אז זו פעולה שמגמתה תיקון. ומכאן יש ללמוד לגבי מצוות מחיקת עמלק. אל יחשוב החושב כי לפנינו מצוות מחיה גרידא, מצוות מחיקה ותו לא, שהרי כאמור זו רק מקלקלת. אלא הואיל ומגמת עמלק היתה, לפגוע בעם הנושא את שם ד' בעולם, בעם שעמו כרת הקב"ה ברית, ושהוא כסא ד' בעולם. לכן מצוות מחית עמלק היא מחיקה על מנת לכתוב, על מנת לתקן עולם במלכות ד', מחיקה שבמקומה תבואנה אותיות קודש של שם מלא וכסא מלא - קדושתן של ישראל. ורק כשהמוחים-המוחקים מגיעים לגמר המלאכה של הכתיבה-התיקון, אז מתקיימת המצוה בשלמותה - השם שלם והכסא שלם ומלכותו בכל משלה...

8) בראשית – פרק ו, פסוק ה

ויקרא ד' פי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבת לבו רק רע כל היום.

9) שמות (בשלח) – פרק יז, פסוק טז

ויאמר פי יד על פס י-ה מלחמה לד' בעמלק מדר דר.

10) מסכת בבא קמא פרק א, משנה א (ע"פ צמח דוד [סקאליע] – עמ' שח)

ארבעה אבות נזיקים השור והבור והמבעה וההבער

¹ כ"כ בספר החינוך – מצוה תרג

(11) רש"י (שם)

כל הנחשלים אחריך - חסרי כח מחמת חטאם, שהיה הענן פולטן :

(12) רמב"ן – סוף פרשת בשלח

וטעם העונש שנענש עמלק יותר מכל העמים, בעבור כי כל העמים "שָׁמְעוּ" ו"יִרְגְּזוּ" (לעיל טו יד), ופלשת אדום ומואב ויושבי כנען נִמְגוּ (שם) מפני פחד ה' ומהדר גאונו, **ועמלק בא ממרחק כמתגבר על השם**, ולכך אמר בו "ולא ירא אלקים" (דברים כה יח), ועוד כי הוא נין עשו וקרוב לנו, עובר מתעבר על ריב לא לו :

(13) יוצר לפרשת זכור

לִבֵּט לְהִלָּחֵם בְּלוֹחְמֵי לָחֵם : מִהֲלֹךְ אַרְבַּע מְאוֹת פָּרָסָה, נָע וְנָד מִכְמוֹרֵת לְפָרָסָה.

(14) רש"י (שם)

אשר קרך בדרך - לשון מקרה. דבר אחר **לשון קרי וטומאה**, שהיה מטמאן במשכב זכור. דבר אחר **לשון קור וחום**, צננך והפשירך מרתיחתך, שהיו כל האומות יראים להלחם בכס ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים. משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה. אף על פי שנכוה, הקרה אותה בפני אחרים :

15) Likkutei Dibburim – Volume 4, pg 72 [English ed.]² - "[The Torah commands, *את אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עַמְלֶק... לא*, זְכוֹר, אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עַמְלֶק... לא, 'Remember what Amalek did to you...; do not forget.')] Paraphrasing these phrases, our Sages had in mind cases such as yours when they taught, 'Recall verbally and do not forget in your heart.' I.e., recall and do not forget that reishis goyim Amalek -- 'the first of the nations is Amalek': **the first stage in a man's spiritual decline, in the course of which he begins to be k'chol hagoyim -- 'like all the nations,' is an Amalek-like frigidity in his observance of the Torah and the commandments.** For in the phrase concerning Amalek, *asher korcha* -- 'who encountered you on the way,' the verb *korcha* can also mean 'who cooled you down.' (See the maamar that begins, 'To understand the difference between the kelippah of Amalek and the Seven [Canaanite] Nations.')

16) By His Light: Character and Values in the Service of God, pg 195-196³ - "What is the danger lurking at the door of this community? Of what does it need to be particularly wary because its inclination lies in that direction? **I believe that the sin lurking at the door of the Centrist Orthodox or Religious Zionist community, the danger which confronts us and of which we need to be fully aware, is precisely the danger of shikhecha.** Unlike other communities, this is a community which is not so susceptible to *avoda zara* in its extension—attitudes the Rambam battled against, such as superstition and gross or primitive conceptions of God—because it is more sophisticated intellectually, religiously and philosophically. **Unfortunately, however, it is very, very susceptible to extended kefira or shikhecha, lacking the immanent sense of God felt so deeply, keenly and pervasively in other parts of the halakhically-committed Jewish world. The Centrist Orthodox community is one to which the danger of distance from God—the eighteenth-century danger, the danger of a certain spiritual hollowiness, of apathy, of pushing God off into the corners—is indigenous and endemic.** In part, this is a result of the link this community has—to some extent ideologically, to some extent existentially—to the broader, general, secular community around it. The secular world is, by definition, not so much the world of sin per se, but a world of being distant from God, of simply not recognizing Him, having no links and no relation."

17) Likkutei Dibburim – Volume 4, pg 48 [English ed.] - Here are some of the things that this R. Chaim Shmuel of Kreslava heard during his visits to Mezritch... 4) *In those years he would often place his holy hand on the hearts of children and bless each one: "May you grow up to be a warm Jew!"*

(18) דברים (כי תצא) – פרק כה, פסוק יז (ע"פ בית אברהם מסלונים זי"ע)
יז זְכוֹר, אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עַמְלֶק, בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם.

² At the Third Anniversary Celebration of the Central Tomchei Temimim Lubavitch Yeshivos in America & Canada [7th of Adar Sheni 5703 (1943)]

³ Based on addresses by Rav Aharon Lichtenstein, adapted by R' Reuven Ziegler (KTAV 2003).